Folyamatos kísérletek

A 10 éves Ludwig Múzeum kapcsán Néray Katalinnal beszélget Hajdu István

Hajdu István: *10 éve nyílt meg, pontosabban lett önálló a Ludwig Múzeum, 10 éve is beszéltünk, akkor kiegyensúlyozottan optimista és szkeptikus voltál. Szó volt a Múzeumról, s arról, milyenek a magyar művészet esélyei a nemzetközi színtéren. Milyen volt ez a 10 év – az optimizmusra vagy a pesszimizmusra volt-e több okod?*

Néray Katalin: Mindenképpen az optimizmusra, mert ha utólag belegondolok, hihetetlen, hogy ezt végig lehetett csinálni. Az alakulás első hónapjaiban, 1993-ban egyedül voltam, egy wc-ből kialakított irodában ültem, gyönyörű kilátással a Lánchídra, volt egy írógépem, aztán egy faxom, s ezekkel megindult a nemzetközi tevékenység ... majd munkatársam lett Szipőcs Kriszta, később Hegyi Dóra...

Ebben az időben hány Ludwig Múzeum létezett?

Aachenben, Kölnben, Koblenzben – Ludwig szülővárosában – volt modern gyűjtemény, az antik kollekció Kasselben, a porcelánok Bambergben, s még más múzeumokban is voltak részletek letétben a gyűjteményből. S megvolt a bécsi filiálé, s aztán ebben az utolsó tíz évben alakult a pekingi – ezt Ludwig már nem érte meg – és a szentpétervári múzeum, valamint egy gyűjtemény nélküli alapítvány Havannában.

A kezdetekben nem voltunk gazdaságilag függetlenek, a Nemzeti Galériának kellett elszámolnunk. 1996-ban lettünk önállóak. Országos hatáskörű szakmúzeummá váltunk, s ettől kezdve már nem volt szükség az induláskor még működő kuratóriumra. Az eltelt időben – a minisztérium, valamint magyar és nemzetközi vállalatok segítségével – félezernél több műtárgyat vettünk, s évente egyszer a német Ludwig Alapítvány is hozzájárul a vásárláshoz, a mi általunk megjelölt mű vagy művek megvételével.

A gyűjteményben nagyjából 60-40 % a külföldi és a magyar műtárgyak aránya.

Mennyi most a múzeum éves költségvetése?

400 millió forint körül van, s ehhez járul 60-80.000 euró a Ludwig Alapítvány vásárlásai révén.

Ezzel az itthoni viszonyokat tekintve igazán elégedettek lehettek S mire kell költeni?

Persze, azok vagyunk, annál is inkább, mert ebből csak a gyűjtésre, kiállításokra, bérekre, járulékokra kell kiadni, a rezsire nem, a telefonszámlát kivéve. Most a létszám 64 fő, minden munkatársat beleértve. 5 művészettörténész

Néray Katalin, Hajdu István
© Fotó: Rosta József

kurátorral dolgozunk, s ez nagyjából megfelel a bécsi társmúzeum létszámarányának.

Évente hány kiállítást tudtok ebből megcsinálni?

Nagyjából tízet.

Hogyan áll össze a program? Figyelitek, mit lehet „megcsípni", vagy elébe mentek az aktuális helyzeteknek?

Igen, mindkettő, s persze jönnek ajánlatok együttműködésre.

S van olyasfajta munka is, mint egy szerkesztőségben, vagyis terveztek autonóm kiállításokat, amelyek esetleg trenden kívüliek, vagy éppen – mint egy új szerző vagy művész megtalálása – felfedezés szerűek? Vagy másképpen fogalmazva: van a kurátorokban annyi gőg, hogy megpróbáljanak kitalálni valami olyasmit, ami még senkinek sem jutott eszébe?

Tulajdonképpen nehéz utólag rekonstruálni, hogy egy-egy kiállítás miképp jön létre. De azt önkritikusan meg kell állapítanom, hogy nagyobb tudatosság kellene a tervezésben, viszont ahhoz meg biztosabban és pontosabban kellene látnunk az anyagi lehetőségeinket. Most például Glózer Lászlóval, a legendás Westkunst kiállítás kurátorával tervezünk egy kiállítást, aminek az ötlete már az ide költözésünk idején, a múzeum felavatásakor felmerült. Glózer kidolgozott egy koncepciót, melynek a lényege, hogy miképpen változott meg a művész helyzete a világban a hetvenes évek óta. Ezt a kiállítást először idén, majd a jövő év őszén akartuk volna megrendezni, de kiderült, hogy 2008 tavasza előtt nincs rá lehetőségünk.

S ennek a támogatása csak magyar forrásokból származott volna, vagy európai pénzeket is igénybe tudtok-tudnátok venni?

Éppen erről van szó, ebben a pillanatban sem látszik, mivel gazdálkodhatnánk, hiszen partnereket kell keresni, pályázni kell, de a kulturális területen nagyon kevés pályázatot írnak ki európai szinten.

Ha jól értem, Glózer az elmúlt harminc év tendenciáit venné számba. S bemutatná végre a kelet-nyugati kapcsolatokat is? Mert az valóban nagyon fontos lenne.

Igen. A kiállítás a nagy kulcsfigurákra épülne, amilyen Warhol, Beuys, Basquiat vagy Broodhaerts, s az ő szellemi kapcsolataikat mutatná be analógiák, áthallások révén. Nos, ennek a költsége nagyjából 150.000.000 Ft lenne. A filmgyártásban ez nem is jelentős összeg, de egy kiállítással kapcsolatban mindenki szörnyülködni kezd a hallatán.

Van Magyarországnak akkora reputációja, hogy főműveket lehetne kölcsönkapni és idehozni?

A mi nagy esélyünk, hogy ezt a múzeumot Ludwignak hívják. Ez mindenütt referencia, márkanév. De azzal is meg kell küzdenünk, hogy például – már tudjuk – Jeff Koons Ciccolináról készített színes faszobrát nehéz lesz megszerezni Aachenből, mert a restaurátorok nagyon féltik, vagy Nam June Paik frankfurti gyertyás munkáját újra kell „építeni" a volt asszisztense segítségével, mert az installáció nem szállítható.

Igen, csakhogy ez a kiállítás ugyanaz lesz-e vajon, mint amit Glózer és a múzeum valaha eltervezett? A világ s benne mindenki, ahogy mondani szokás, változik, s kérdés, hogy két év múlva is így gondolkodtok-e?

Valóban, nagy kérdés, hogy ez az idea akkor is érvényes lesz-e. Azt kérdezted, tervezünk-e és mennyire lehet előre tervezni. Éppen erről van szó: egy olyan országban, amelyben semmit sem lehet két-három évre előre látni, elég nehéz tervezni. Persze, ha az állam biztosítja a támogatást, az maga után húzza a magántőke segítségét, ez mint egy önerősítő folyamat

Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum
III. emelet, gyűjteményi kiállítás ■ © Fotó: Rosta József

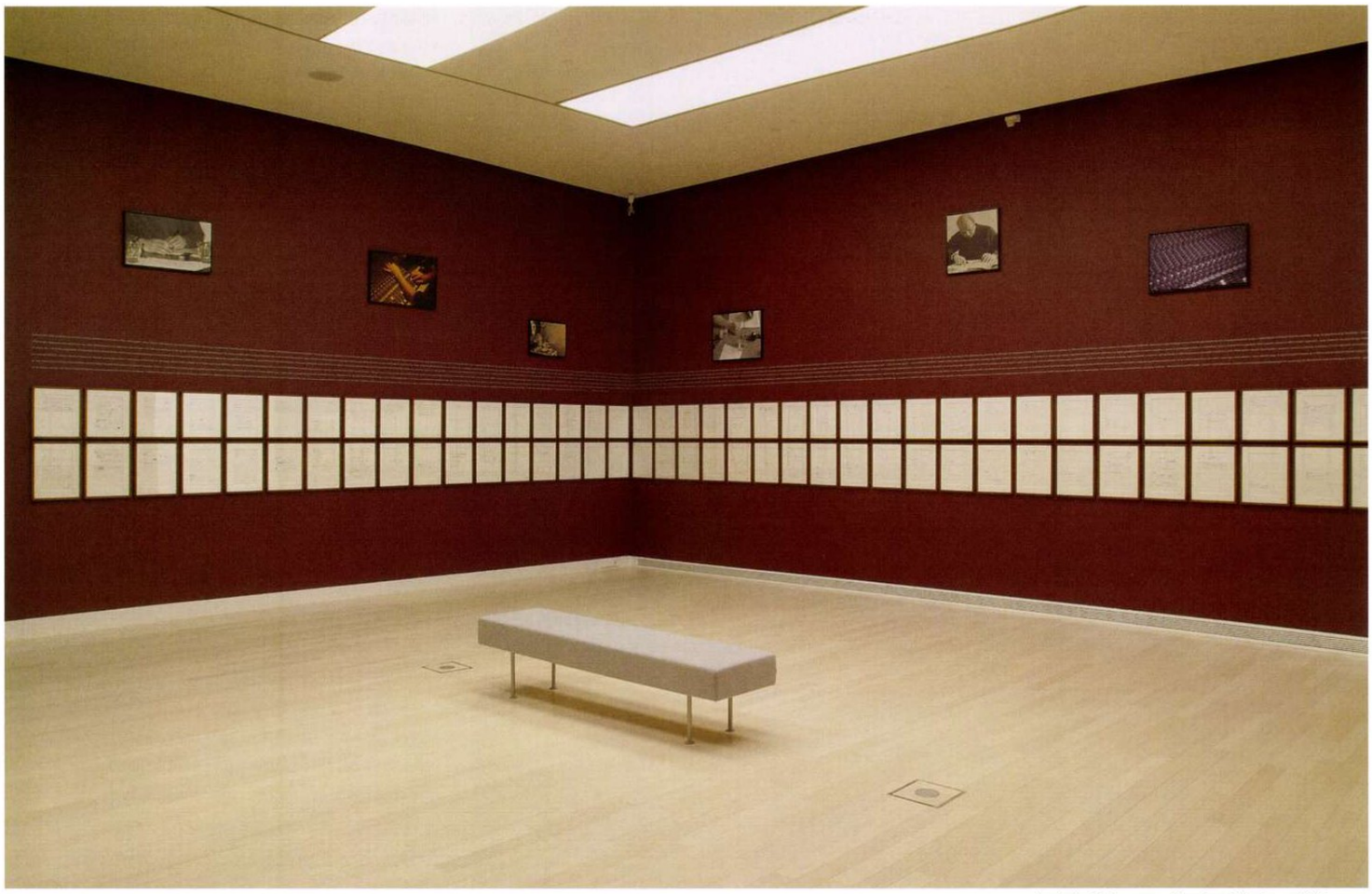

Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum
João Penalva: Videók, installációk, fotók, 2005. november 3 – 2006. január 15. ■ © Fotó: Rosta József

Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum
Forgács Péter és a Labyrinth Project: A dunai exodus. A folyó beszédes áramlatai, 2006. február 9 – március 19. ■ © Fotó: Rosta József

Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum
Hajas Tibor (1946–1980): Kényszerleszállás, 2005. június 16 – szeptember 4. ■ © Fotó: Rosta József

Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum
Rezonancia. Elektromágneses testek, 2006. június 22 – augusztus 27. ■ © Fotó: Rosta József

működik, de nehéz előre számolni vele. Így aztán, visszatekintve, szinte minden megvalósult tervünk valami hazárdjáték is volt.

A magyar művészetet bemutató kiállításokat is nehéz tervezni, pontosabban megcsinálni?

Valamivel könnyebb, persze.

S arra nem gondoltatok – s most csak a magyar történetről beszélek –, hogy amint annak idején a Nemzeti Galéria megrendezte a Hatvanas évek című kiállítását, ti is korszak monográfiákat szerkesszetek, vagy éppen ellenkezőleg, „futurológiai" kísérletekbe kezdjetek, tehát hogy mi is várható...?

De, igazad van, a nagy egyéni kiállítások mellett, amilyen tavaly Hajasé, idén Bódyé volt, szükség lenne a fontos korszakokat is bemutatni.

Fordítsuk személyesebbre: azzal a hatalmas tapasztalattal, amivel rendelkezel, hogy látod, a magyar művészet tényleg jelentős tétel a világművészetben? Sokan gondolják és mondják ezt mostanában. Nem vágykép?

Nagyon sokat gondolkodtam ezen én is, sokáig azt hittem, el van nyomva ez a kis ország, és csak ezért nem ér el eredményeket, ma viszont már nemigen értem, nem tudom megfejteni, miért nem tudunk valami áttörő sikert elérni. Talán itt nincsenek olyan figurák, mint a bolgár Nedko Solakov, a román Dan Perjovschi vagy a szlovák Roman Ondak, akikért annak idején én magam is dolgoztam és a múzeum is sokat tett, de végül is saját jogukon is világhírűek lettek-lehettek. Aztán például a lengyel művészek közül sokan, Kozyra, Janin vagy Libera is, majdhogynem a mi révünkön jutott be az európai élvonalba. Innen talán El-Hassan Rózának vannak a legjobb esélyei – minden tulajdonsága megvan ahhoz, hogy beérkezzen –, de még mindig nem tört igazán át. Vagy itt van Birkás Ákos példája, aki éveken át jelen volt az európai helyszíneken, neki is megvolt minden felkészültsége, s mégsem sikerült. Nem tudom megfejteni, miért alakul így a dolog. Úgy látszik, a magyar képzőművészetnek nincs egy Eötvös Pétere vagy Esterházyja. Meg hát nyilván hiányzik a külföldi galériák érdeklődése, így nemigen jutnak fontos magyar művek külföldi múzeumokba, nagy magángyűjteményekbe.

Ezzel párhuzamosan viszont működik egy furcsa illúzió, miszerint a nyolcvanas évek végén csak percek kérdése volt (s mint már tudjuk, elmaradt) a világhír. S másrészt, nem lehet, hogy a magyar művészet jobbára apolitikus, csak néhányan foglalkoznak „vizuális publicisztikával", ami viszont rendkívül divatossá lett az elmúlt évtizedben, vagy – s ez megint egy lehetséges másik ok –, hogy a magyar gyűjtemények, galériák, műkereskedők nem hoznak-vesznek külföldi műveket, így nincs és nem is lehet viszonosság.

Igen, ez nagy baj, s az is, hogy bár változik mostanában a kép, de a magyar aukciókon alig bukkantak fel eddig kortárs munkák. Egészen biztos, hogy kölcsönösségre kellene törekedni, s az is, hogy elmúlt a világ érdeklődése Kelet-Közép-Európa iránt. Most mindenki Kínával, Latin-Amerikával, Dél-Afrikával foglalkozik, s én azt várom, hogy mikor zárkózik fel India. Meg hát újra kellene írni, de legalább új árnyalatokkal gazdagítani a művészettörténetet, elhagyni a beidegződéseket. Persze az nem érdeke egy nagy – például a francia – kultúrának, hogy átértékelődjenek a referenciák.

Végül, szerinted, kik azok a magyar művészek, akiktől az elmondottak ellenére, nemzetközi siker várható?

Például Bukta Imre, Várnai Gyula vagy Németh Ilona, ők nem dőltek be a pillanatnak, a mindenkori aktualitásnak, s megőrizték autonomitásukat. A fiatalabbak közül Kovács Lola, akinek a munkáit nagyon megkedveltem, aztán Szabó Dorottya vagy Moizer Zsuzsa.